

*Ewa Stawasz**

PRZESŁANKI ZA I PRZECIW PRZYSTĄPIENIA SZWECJI DO STREFY EURO

1. Wstęp

Utworzenie Unii Gospodarczej i Walutowej (w skrócie UGiW) było niewątpliwie ukoronowaniem długoletnich wysiłków integrującej się Europy. Projekt wprowadzenia wspólnej waluty w krajach Unii Europejskiej miał, zdaniem europejskich decydentów, wprowadzić ją na ścieżkę wspólnego, długoletniego wzrostu gospodarczego. Z drugiej strony nie brakowało sceptycznych opinii (np. słynna deklaracja 155 niemieckich profesorów ekonomii z 9 lutego 1999 r. „orderly postponement”), wskazujących na brak wystarczającej spójności gospodarczej między poszczególnymi krajami i skazujących projekt europejskiej unii walutowej na porażkę.

We wszystkich krajach Unii Europejskiej toczyły się od początku lat 90. XX w. debaty, których przedmiotem były potencjalne koszty i korzyści związane z członkostwem w strefie euro. Ostatecznie UGiW utworzyło 11 państw, wyłączając Danię, Wielką Brytanię, Grecję oraz Szwecję. Dwa pierwsze zapewniły sobie tzw. klauzulę opt-out, dającą im prawo wyboru uczestnictwa w strefie euro. Z kolei Grecja i Szwecja są zobowiązane traktatem z Maastricht do przyjęcia wspólnej waluty. Grecja spełniwszy kryteria konwergencji stała się członkiem UGiW w 2001 r., zaś Szwecja, jak podkreśla wielu ekonomistów, nie starała się dopełnić stawianych wymagań. Celem artykułu jest poznanie przyczyn, które skłoniły Szwecję- jednego z najbardziej rozwiniętych krajów UE do pozostania przy własnej walucie.

2. Raport Komisji Calmforsa

W październiku 1995 r. rząd Szwecji powołał specjalną komisję, której celem było zbadanie, jakie skutki dla krajowej gospodarki mogłyby wiązać się z członkostwem w strefie euro. W skład komisji weszło 5 ekonomistów oraz 3

* Mgr Ewa Stawasz, Doktorat w Katedrze Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych UŁ.

politologów, a na jej czele stanął profesor Lars Calmfors z Uniwersytetu Sztokholmskiego¹.

Raport, który został przekazany w październiku 1996 r. zakładał, iż przystąpienie Szwecji do strefy euro może wiązać się z pewnymi korzyściami, aczkolwiek jednoznacznie wskazywał, iż koszty członkostwa mogą być znaczne. Za przyjęciem wspólnej waluty przemawiały argumenty związane z obniżeniem kosztów transakcyjnych, redukcją ryzyka kursowego, a także poprawą konkurencyjności gospodarki. Temu wszystkiemu Raport przeciwstawił negatywne skutki utraty autonomicznej polityki monetarnej, stanowiącej narzędzie łagodzenia szoków asymetrycznych².

Główny wniosek z Raportu Komisji Calmforsa brzmiał następująco: „Nasza ogólna ocena zarówno gospodarczych, jak i politycznych argumentów jest taka, że czynniki przemawiające przeciw szwedzkiemu udziałowi w unii monetarnej już od 1999 r. są silniejsze od czynników przemawiających za takim udziałem”³. Dlatego też autorzy Raportu rekomendowali tzw. strategię „czekania i obserwowania” pozwalającą na dokonanie oceny funkcjonowania strefy euro od momentu jej powstania i odłożeniu w czasie decyzji odnośnie członkostwa.

Autorzy Raportu wskazali na cztery główne powody, będące podstawą ostatecznego wniosku⁴:

1. Uczestnictwo w UGiW byłoby niezmiernie ryzykowne dla szwedzkiej gospodarki w warunkach wysokiego bezrobocia, jako że wystąpienie wstrząsu o charakterze asymetrycznym nie mogłoby zostać skutecznie zneutralizowane dzięki dostosowaniom na rynku pracy.

2. Niestabilna sytuacja fiskalna spotęgowałaby ryzyko związane z członkostwem, ponieważ to właśnie na niej spocząłby ciężar stabilizacji gospodarki dotkniętej wstrząsem asymetrycznym, gdy kompetencje do prowadzenia polityki monetarnej zostaną przekazane do Europejskiego Banku Centralnego (EBC).

3. Przed podjęciem decyzji w sprawie członkostwa w strefie euro należałoby przeprowadzić debatę publiczną. Zgoda na przystąpienie do trzeciego etapu UGiW powinna znaleźć szerokie poparcie społeczne.

4. Ze względu na fakt, iż członkami UGiW mają stać się tylko niektóre państwa UE, zaś Wielka Brytania i Dania zapewniły sobie tzw. klauzulę opt-out,

¹ Stąd też często komisję określa się mianem Komisji Calmforsa (ang. *The Calmfors Commission*).

² Reade J.J., Volz U., *Too Much to Lose, or More to Gain? Should Sweden Join the Euro?*, Discussion Paper Series No. 442, Department of Economics, University of Oxford, August 2009, s. 4.

³ Czech S., *Eurooutsider z wyboru. Przyczyny i następstwa odrzucenia euro przez Szwecję*. [w:] Swadźba S. (red.), *Systemy gospodarcze i ich ewolucja. W kierunku europejskiego jednolitego obszaru walutowego*, Akademia Ekonomiczna w Katowicach 2008, s. 323–335.

⁴ Soderstrom U., *Re-Evaluating Swedish Membership in EMU: Evidence from an Estimated Model*, Sveriges Riksbank, Working Paper Series 227, December 2008, s. 4–5.

umożliwiająca im pozostanie poza wspólnym obszarem walutowym, Szwecja nie odniesie znacznych kosztów politycznych pozostając outsiderem strefy euro⁵.

Analiza pierwszych dwóch przyczyn wymaga komentarza odnośnie do sytuacji gospodarczej kraju w momencie, kiedy Raport był sporządzany. Na początku lat 90. XX w. Szwecję dotknął poważny kryzys gospodarczy. W latach 1995–1996 dług publiczny oscylował wokół 75% PKB, zaś deficyt budżetowy wniósł w latach 1994 i 1995 odpowiednio 9% i 7%⁶. Tak więc spełnienie warunków nakładanych na państwa UGiW poprzez traktat z Maastricht oraz Pakt Stabilności i Wzrostu wymagałoby drakońskich cięć w sferze finansów publicznych. Co więcej, recesja doprowadziła do wzrostu bezrobocia ponad 8% w latach 1993–1998. Sytuacja ta była nie do zaakceptowania w kraju, który kwestię pełnego zatrudnienia traktował priorytetowo. Dlatego też ryzyko dalszego wzrostu bezrobocia, np. w wyniku wystąpienia szoku asymetrycznego, który nie mógłby zostać zneutralizowany poprzez własną politykę monetarną, przemawiało na rzecz pozostania przy pieniądzu krajowym⁷.

Konkludując, Komisja podkreśliła, że członkostwo w strefie euro, mogłoby zostać ocenione bardziej pozytywnie, ale tylko wtedy, kiedy bezrobocie spadnie, a sytuacja fiskalna zostanie opanowana. Rekomendacja Komisji, by odłożyć w czasie przyjęcie euro stała się oficjalnym stanowiskiem rządu i parlamentu.

W 2002 r. został opublikowany raport drugiej rządowej komisji. Ponownie podkreślono, iż członkostwo w UGiW będzie wiązać się z utratą autonomii polityki monetarnej, a w konsekwencji potrzebą zmiany polityki stabilizacyjnej. Raport przedstawił listę środków, które powinny zostać przedsięwzięte, by uczynić skutecznymi instrumenty ukierunkowane na rynek pracy oraz krajową politykę fiskalną. Między innymi rekomendowano utworzenie tzw. „funduszy buforowych” (*buffer funds*), których celem byłoby stabilizowanie poziomu zatrudnienia w sytuacji recesji gospodarczej⁸. Fundusze te miałyby być administrowane przez związki zawodowe i wykorzystywane tylko w momencie wystąpienia znacznego wstrząsu dla gospodarki. Autorzy raportu proponowali również utworzenie specjalnej rady ds. polityki fiskalnej (*the fiscal policy council*), której głównym zadaniem byłoby monitorowanie sytuacji makroekonomicznej kraju i rekomendowanie podjęcia odpowiednich działań fiskalnych⁹. Rada miałaby ściśle współpracować z rządem i parlamentem.

⁵ Należy zauważyć, że w 1996r. wielu obserwatorów zakładało, iż UGiW utworzą tylko Niemcy, Francja, kraje Beneluksu, Austria, oraz ewentualnie Finlandia i Irlandia.

⁶ www.imf.org oraz Soderstrom U., *Re-Evaluating Swedish Membership in EMU: Evidence from an Estimated Model*, *op. cit.*, s. 4.

⁷ Czech S., *Eurooutsider z wyboru. Przyczyny i następstwa odrzucenia euro przez Szwecję*, *op. cit.*, s. 325.

⁸ Oręziak L., *Euro nowy pieniądz*, PWN, Warszawa 2003, s. 149.

⁹ *Stabilisation policy in the monetary union- a summary of the Swedish Government Official Report 2002:16*, s. 18–19.

3. Referendum

Pod koniec lat 90. XX w. sytuacja gospodarcza Szwecji znacznie się poprawiła. Szwecja odnotowała spadek bezrobocia a także nadwyżkę budżetową. A zatem, argumenty przemawiające za pozostaniem przy własnej walucie, przedstawione w Raporcie Komisji Calmforsa straciły na znaczeniu. W konsekwencji kwestia członkostwa w europejskiej unii walutowej stała się ponownie aktualna. Postanowiono przeprowadzić powszechne referendum.

Referendum odbyło się 14 września 2003 r. Przed wyborcami postawiono następujące pytanie: „Czy uważasz, że Szwecja powinna wprowadzić euro jako oficjalną walutę?” („Do you think, that Swedes should introduce euro as its official currency?”). Głosujący mieli do wyboru jedną z trzech opcji: (i) „nie”, (ii) „tak”, (iii) „głos pusty”. Mogli więc zdecydować, czy Szwecja ma pozostać przy walucie krajowej – koronie, która została wprowadzona jako oficjalny środek płatniczy jeszcze w 1873 r., czy też wprowadzić euro, które weszło już do powszechnego obiegu w 2002 r.¹⁰

Pytanie postawione w szwedzkim referendum różniło się od tego z referendum przeprowadzonego w Danii w 2000 r. W Danii chodziło o dokonanie wyboru między wprowadzeniem euro, a utrzymaniem stałego kursu walutowego między euro, a duńską koroną w mechanizmie kursowym ERM 2. I mimo, że wynik duńskiego referendum nie poparł euro, to z punktu widzenia polityki monetarnej, Dania zachowuje się tak jakby była członkiem UGiW. Z tej perspektywy można uznać, iż dla Danii referendum oznaczało wybór nazwy waluty, zaś dla Szwecji wybór między dwoma odrębnymi reżimami kursowymi, tj. między kursem płynnym a reżimem walutowym wykluczającym istnienie pieniądza krajowego¹¹.

W licznych publicznych debatach, zwolennicy euro podkreślali, że członkostwo Szwecji w strefie euro spowoduje wzrost handlu zagranicznego i poprawi konkurencyjność gospodarki, co w konsekwencji doprowadzi do wzrostu gospodarczego i spadku bezrobocia. Ponadto członkostwo w UGiW wymusi na Szwecji dyscyplinę fiskalną. Zaś z politycznego punktu widzenia, euro umocni pozycję Szwecji w Brukseli, a przez to będzie ona miała istotniejszy wpływ na politykę gospodarczą UE. Co więcej, zdaniem zwolenników wspólnej waluty, pozostawanie przy koronie doprowadzi Szwecję do izolacjonizmu oraz ksenofobii, co w globalizującej się gospodarce światowej negatywnie wpłynie na pozycję kraju na arenie międzynarodowej¹².

Z kolei przeciwnicy wprowadzenia euro, wskazywali na znaczenie centralnego banku Szwecji (Riksbanku) jako instytucji skutecznie kontrolującej wyso-

¹⁰ Jonung L., *To be or not to be in the euro? Benefits and costs of monetary unification as perceived by voters in the Swedish euro referendum 2003*, European Commission, No 205, Brussels 2004, s. 27.

¹¹ Tamże, s. 3.

¹² Tamże, s.7.

kość inflacji. Kolejnym argumentem, był niski wzrost gospodarczy w kontynentalnej części Europy, a w szczególności w Niemczech, co nie pozwoliło na utrzymanie dyscypliny fiskalnej narzucanej przez Pakt Stabilności i Wzrostu, pokazując słabość wspólnej waluty już na początku jej istnienia. Co więcej, niektórzy przeciwnicy upatrywali w euro zagrożenie dla szwedzkiej demokracji, albowiem ważne z punktu widzenia gospodarki decyzje ekonomiczne miały zostać przesunięte ze Sztokholmu do Brukseli¹³. Argument ten nie może zostać uznany za zbyt przesadzony, jeżeli przeanalizuje się tło historyczne. Szwecja do czasów drugiej wojny światowej tradycyjnie dystansowała się do projektu europejskiej integracji gospodarczej i politycznej¹⁴.

Problem członkostwa w strefie euro był niewątpliwie istotny dla szwedzkiego społeczeństwa, o czym świadczy bardzo wysoka frekwencja – do urn poszło 82,6% uprawnionych. Za niewprowadzeniem euro opowiedziało się 55,9% głosujących, za wprowadzeniem 42,0%¹⁵. Wyznaczniki przesądzające o wyborze były następujące:

1. Poziom wyedukowania: Za przystąpieniem do strefy euro głosowały przede wszystkim osoby z przynajmniej średnim wykształceniem, o dochodach powyżej średniej krajowej, mieszkające w miastach, posługujące się co najmniej jednym językiem obcym, i które miały doświadczenie podróżując lub mieszkając zagranicą. Z kolei przeciwnicy wspólnej waluty, to osoby gorzej wykształcone, o niższych dochodach, mieszkańcy małych miastach lub wsi, którzy nie podróżowali zagranicę i nie władają żadnym językiem obcym. Co więcej, jak pokazują badania, 55% głosujących przeciw wprowadzeniu euro, nigdy nie było w żadnym z krajów strefy euro. Głosujący na „tak” wykazywali duże zainteresowanie sprawami politycznymi i gospodarczymi kraju i nie chcieli widzieć Szwecji jako outsidera Europy zarówno w sferze politycznej, ekonomicznej jak i kulturowej. Z kolei przeciwnicy, nie przywiązywali tak dużej wagi do bieżących wydarzeń politycznych i pozycji międzynarodowej kraju. Przywiązywali natomiast dużą wagę do głęboko zakorzenionej tradycji neutralności Szwecji, i z trudem akceptowali projekty, które mogą ją ograniczyć¹⁶.

2. Rola miejsca zamieszkania: Nie bez znaczenia, jeśli chodzi o określenie się za lub przeciw euro miało miejsce zamieszkania głosujących. Generalnie za przyjęciem euro opowiedzieli się mieszkańcy Sztokholmu i okolic oraz południowo-zachodniej części kraju (region Skanii). Można to wyjaśnić tym, iż mają oni więcej kontaktu z sąsiadami z kontynentalnej części Europy niż zamieszkujący północną część kraju. Wyjątkiem jest tu region przygraniczny z Finlandią-

¹³ Tamże, s. 8.

¹⁴ Grosse J., *A Swedish perspective. An Analysis of the Economic and Political Consequences of Being an 'Outsider'*, s. 4–5, [in:] *EMU at ten. Should Denmark, Sweden and the UK join?*, Department of Economics, University of Oslo, January 2009, s. 4–5.

¹⁵ Jonung L., *To be or not to be in the euro? Benefits and costs of monetary unification as perceived by voters in the Swedish euro referendum 2003*, *op. cit.*, s. 4.

¹⁶ Lindahl R., Naurin D., *The Twin Faces of a Euro-Outsider*, *European Integration*, Vol. 27, No. 1, March 2005, s. 75–76.

Haparanda, którego mieszkańcy głosowali za przyjęciem euro. Pokazuje to tzw. efekt przygraniczny (*border effect*).

3. Rola ideologii i preferencji politycznych: wyborcy, którzy tradycyjnie głosowali na partie lewicowe, są przeciwni integracji Szwecji z Europą. Dali temu wyraz głosując w referendum przeciwko przyłączeniu Szwecji do wspólnego obszaru walutowego. Wyborcy ci stanowią tę część społeczeństwa, która na pierwszym miejscu stawia szwedzkie tradycje, i dla której korona jest częścią dumy narodowej. Podobnie wyborcy, którzy optują za równością kobiet i mężczyzn i kwestiami dotyczącymi środowiska (Partia Zielonych) odrzucili euro. Z kolei, zwolennicy euro, to wyborcy partii prawicowych, które popierają integrację.

4. Rola wiedzy na temat UE: Im mniejsza wiedza wyborców na temat EU, tym ich bardziej negatywne podejście do wprowadzenia wspólnej waluty. Z badań przeprowadzonych przez Oscarssona wynika, iż zdecydowanie większą wiedzą na temat UE wykazywali się mężczyźni¹⁷.

5. Rola czynnika ekonomicznego: wyborcy, którzy pozytywnie ocenili swoją przeszłą, jak i przyszłą sytuację, jak i sytuację gospodarczą Szwecji byli bardziej skłonni (o 15pp) zagłosować za przyjęciem euro, niż wyborcy negatywnie oceniający sytuację własną, jak i Szwecji.

Główne czynniki przesądzające o wyborach mieszkańców w referendum zostały zestawione w tabeli nr 1.

Tabela 1: Najistotniejsze kwestie, które wpłynęły na decyzję głosujących w referendum w 2003 r.

Głosujący na „TAK”	w %	Głosujący na „NIE”	w %
Możliwość wpływu na politykę UE	57	Demokracja	67
Pokój w Europie	56	Suwerenność i niezależność	62
Gospodarka	53	Autonomia w zakresie polityki stopy procentowej	60
Demokracja	47	Dobrobyt społeczny („social welfare”)	58
Warunki dla biznesu	40	Gospodarka	56
Zatrudnienie	40	Ceny	51
Dobrobyt społeczny („social welfare”)	36	Zatrudnienie	47
Równość	29	Równość	43
Ceny	28	Pokój w Europie	40
Suwerenność i niezależność	22	Możliwość wpływu na politykę UE	28
Autonomia w zakresie polityki stopy procentowej	18	Warunki dla biznesu	19
Uchodźcy/Imigracja	15	Uchodźcy/Imigracja	18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie L. Jonung, *To be Or not to be In the euro? Benefits and costs of monetary unification as perceived by voters in the Swedish euro referendum 2003*, op. cit., s. 27.

¹⁷ Tamże.

Jak wynika z tabeli 1 preferencje głosujących w zależności od aprobaty lub sprzeciwu wobec przyjęcia euro różniły się znacząco. Świadczy to o głębokich, obiektywnych i uświadomionych racjach osób głosujących. Zwolennicy przyjęcia euro akcentowali znaczenie czynników zewnętrznych dla rozwoju gospodarki szwedzkiej i europejskiej, takich jak: pozycja Szwecji na arenie międzynarodowej, w tym wpływ na politykę UE, pokój w Europie, a także pozytywny wpływ integracji walutowej na rozwój gospodarki europejskiej i szwedzkiej. Natomiast zwolennicy pozostania przy walucie krajowej nadali podstawowe znaczenie czynnikom wewnętrznym, takim jak: suwerenność i niezależność, autonomia państwa w zakresie polityki monetarnej.

Warto zauważyć, że duża część społeczeństwa szwedzkiego obawiała się zmniejszenia przywilejów socjalnych, które były wynikiem tzw. społeczeństwa opiekuńczego. Miało być to związane z koniecznością przestrzegania dyscypliny budżetowej narzuconej przez TWE oraz Pakt Stabilności i Wzrostu. Przeciwników przyjęcia euro nie przekonał również argument uznający projekt euro za najbardziej rozwinięty na rzecz zachowania pokoju na świecie. Tłumaczy to fakt, iż Szwecja przez ponad 200 lat pozostawała poza strefą działań wojennych. Obok Szwajcarii, była jedynym krajem, który zachował neutralność podczas obu wojen światowych. Co więcej, gospodarka szwedzka wzbogaciła się w wyniku drugiej wojny światowej, zaś dynamiczny rozwój przemysłu po wojnie pozwolił na wypracowanie w Szwecji hojnego systemu przywilejów socjalnych¹⁸.

4. Ocena po latach i perspektywy

Analizując po latach możliwe skutki przystąpienia Szwecji do UGiW, jakie przewidywał Raport Komisji Clamforsa można stwierdzić, iż pewne założenia przyjęte przez jego autorów nie sprawdziły się lub ich znaczenie zostało przeszacowane¹⁹. To samo odnosi się do argumentów wysuwanych w debacie publicznej, która poprzedziła referendum.

Wydaje się, iż przyjęcie przez Szwecję euro oznaczałoby więcej korzyści dla kraju. Po latach dekoniunktury, na przełomie XX i XXI w. sytuacja gospodarcza w kraju uległa znacznej poprawie- bezrobocie spadło, a problemy fiskalne związane z nadmiernym zadłużeniem zostały opanowane (Szwecja zaczęła osiągać nadwyżki budżetowe). A zatem, spełnienie fiskalnych kryteriów konwergencji z Maastricht przez Szwecję nie byłoby trudne. Ponadto, kraj wydaje się być zdecydowanie bardziej przygotowany na wypadek wystąpienia szoku o charakterze asymetrycznym. Co więcej, dotychczas w Szwecji nie

¹⁸ Oreziak L., *Finanse Unii Europejskiej*, PWN, Warszawa 2009, s. 95–98.

¹⁹ Soderstrom U., *Re-Evaluating Swedish Membership in EMU: Evidence from an Estimated Model*, *op. cit.*, s. 4–7.

odnotowano szoku o charakterze asymetrycznym, który pozwoliłby stwierdzić, iż zachowanie niezależnej polityki monetarnej byłoby uzasadnione. Z drugiej strony, fakt, iż taki szok nie wystąpił, nie oznacza, iż nie będzie miał miejsca w przyszłości, a wtedy narzędzia polityki monetarnej mogą okazać się nie do przecenienia.

Za przystąpieniem Szwecji do strefy euro przemawia również fakt, iż szwedzki cykl koniunkturalny jest skorelowany z cyklem strefy euro. Z badań przeprowadzonych przez J.J. Reade i U. Volz²⁰ wynika, iż stopień korelacji szwedzkiego cyklu koniunkturalnego mierzony w okresie od stycznia 1999 r. do maja 2009 r. (0,869) nie jest wprawdzie tak wysoki, jak dla Francji (0,947), Włoch (0,940), Hiszpanii (0,913) czy Finlandii (0,928), to jednak jest on wyższy, niż dla Niemiec (0,676). Jest on również wyższy, niż dla pozostałych outsiderów strefy euro: Wielkiej Brytanii (0,863) i Danii (0,842). Mogłoby to zatem oznaczać, iż europejskie cykle koniunkturalne są wynikiem oddziaływania tych samych czynników. Jeżeli jest to prawdą, to członkostwo w UGiW nie byłoby istotnie kosztowne dla Szwecji, a przynajmniej nie bardziej, niż dla niektórych jej członków.

Z drugiej strony można wskazać na argumenty, które obecnie wyraźniej przemawiają za pozostaniem przy własnej walucie. Nie potwierdziły się obawy związane ze zmniejszeniem wpływu Szwecji na politykę prowadzoną przez Brukselę. Według badań przeprowadzonych przez R. Lindahl i D. Naurin²¹ wśród przedstawicieli Rady Europejskiej wynika, iż najlepszymi partnerami w negocjacjach na forum UE są Niemcy, Francuzi, a zaraz potem Brytyjczycy, Szwedzi oraz Duńczycy, którzy odrzucili członkostwo w strefie euro. Poza tym Szwecja nie chcąc być marginalizowana przez kraje UGiW, czyni starania, by przodować w rankingach pod względem liczby i szybkości w implementowaniu unijnych dyrektyw oraz stosuje praktykę pogłębiania bilateralnej współpracy z innymi krajami członkowskimi²².

Co więcej, z sondażu przeprowadzonego w kwietniu 2010r. przez szwedzką agencję badań opinii publicznej- Demoskop wynika, iż poziom społecznego poparcia dla wprowadzenia euro jest najniższy od 2007 roku. Tylko 37% ankietowanych zadeklarowało poparcie tego projektu, zaś 59% było przeciw-

²⁰ Reade J.J. , U. Volz, *Too Much to Lose Or More to Gain? Should Sweden Join the euro?* *op. cit.*, s.23– 25.

²¹ Lindahl R. ,Naurin D. , *Gemenskap, utanförskap och inytande i EU:s minister ad*, CERGU Working Paper Series Nr 03:2, 2003, cyt. za: Holden S. , *The Three Outsiders and The Monetary Union*, [in:] *EMU at ten. Should Denmark, Sweden and the UK join?*, Department of Economics, University of Oslo, January 2009, s. 18–20.

²² Holden S., *The Three Outsiders and The Monetary Union*, [in:] *EMU at ten. Should Denmark, Sweden and the UK join?* *op. cit.*, s. 18.

nych²³. Wyniki te łączone są z obecną sytuacją Grecji i niektórych krajów z tzw. grupy peryferiów strefy euro, stawiając pytanie o dalszy los unii walutowej. Jak się wydaje, ewentualne społeczne przyzwolenie, co do wstąpienia Szwecji do unii walutowej może mieć miejsce, jeśli nastąpi uspokojenie sytuacji kryzysowej światowej gospodarki, co przy dzisiejszych uwarunkowaniach jest trudne do przewidzenia.

Bibliografia

1. Czech S., *Euro-outsider z wyboru. Przyczyny i następstwa odrzucenia euro przez Szwecję*. [w:] S. Swadźba (red.), *Systemy gospodarcze i ich ewolucja. W kierunku europejskiego jednolitego obszaru walutowego*, Akademia Ekonomiczna w Katowicach 2008.
2. Grosse J., *A Swedish perspective. An Analysis of the Economic and Political Consequences of Being an 'Outsider'*, [in:] *EMU at ten. Should Denmark, Sweden and the UK join?*, Department of Economics, University of Oslo, January 2009.
3. Holden S., *The Three Outsiders and The Monetary Union*, [in:] *EMU at ten. Should Denmark, Sweden and the UK join?*, Department of Economics, University of Oslo, January 2009.
4. Jonung L., *To be Or not to be In the euro? Benefits and costs of monetary unification as perceived by voters In the Swedish euro referendum 2003*, European Commission, No 205, 2004 Brussels.
5. Lindahl R., Naurin D., *The Twin Faces of a Euro-Outsider*, *European Integration*, Vol. 27, No. 1, 65–87, March 2005.
6. Lindahl R., Naurin D., *Gemenskap, utanförskap och inytande i EU:s minister ad*, CERGU Working Paper Series Nr 03:2, 2003.
7. Oręziak L., *Finanse Unii Europejskiej*, PWN, Warszawa 2009.
8. Oręziak L., *Euro nowy pieniądz*, PWN, Warszawa 2003.
9. Reade J. J., Volz U., *Too Much to Lose, or More to Gain? Should Sweden Join the Euro?*, Department of Economics, University of Oxford, No. 442, August 2009.
10. Soderstrom U., *Re-Evaluating Swedish Membership in EMU: Evidence from an Estimated Model*, Sveriges Riksbank, Working Paper Series 227, December 2008.
11. *Stabilisation Policy In the Monetary Union- a Summary of the Swedish Governmental Official Report 2002:16*.

Strony internetowe:

1. www.imf.org.
2. www.icenews.is

²³ Sweden increasingly opposed to the euro, www.icenews.is

Ewa Stawasz

(Summary)

Sweden is required by EU law to fulfill the criteria specified in the Maastricht Treaty and adopt the euro. Nevertheless, the Swedish Parliament decided in 1997 that Sweden would not enter the third stage of Economic and Monetary Union. The aim of the article is to present the causes that stood behind this decision. Both the reports of special governmental commissions and the social attitude are analyzed.